

„La (sin)mortigo“ - rakonto de Colin Simmonds

el MEJ-Cirkulero 2/2001, Britio

„Do, gesinjoroj, bonvenon. Mi estas ĉefa medicina kontrol-esploristo de la urbo Trier. Mi estas ĉi tie por raporti pri miaj eltrovoj kaj konkludoj rilate al publika demando pri la morto de Sinjoro Haraldo Hazardo.

Kiel vi scias, la 23-an de marto pasintjare mi ekzamenis la kadavron de S-ro Hazardo kaj konkludis, ke li mortis pro kugletar-fusila vundo ĉe kapo. Tiu fakto estas nekontestebla. Mi havas ĉi tie kopion de la jura kaj nekropsia raportoj, kune kun la makabraj fotoj, se iu el vi deziras ekzameni ilin poste.

Tamen, la afero iom komplikiĝis pro la fakto, ke tuj antaŭ sia morto, S-ro Hazardo estis saltinta de supro de deketaĝa apartament-bloko kun celo al sinmortigo. Ankaŭ la kopio de la fina noto (kiu elokvene indikas lian senesperon) estas alkroĉita por via tralego.

Kiam li falis preter la naŭa etaĝo, lia vivo finiĝis per kugletar-fusila pafaro tra fenestro, kiu tuj mortigis lin. Nek la pafinto, nek la sinmortigonto konsciis, ke sekur-reto estis instalita ĉe la nivelo de la oka etaĝo por protekti kelkajn fenestro-purigistojn, kaj ke pro tio S-ro Hazardo ne estus povinta efektiviĝi sian sinmortigon.

La juro informas nin, ke persono, kiu mortas celante al sinmortigo, estas konsiderata sukcesinto, eĉ kvankam la rimedo de forpaso eble ne kongruas kun la unua intenco. Se S-ro Hazardo estis pafita survoje al la certa morto naŭ etaĝojn pli sube, tio probable ne estus ŝanĝanta la mord-modelon de sinmortigo al murdo. Sed la fakto, ke lia celo de sinmortigo ne estus sukcesa, pensigis min, ke prava verdikto tamen devas esti murdo.

La ĉambro de la naŭa etaĝo, el kiu venis la kugletar-fusila pafaro, estas loĝita de maljunaj geedzoj. Ili daŭre kvereladis, kaj li minacis ŝin per pafilo. Li estis tiom ekscitita, ke kiam li premis la ĉanon, li maltrafis sian edzinon kaj la kugletoj trairis la fenestron, frapante S-ron Hazardon.

Nu, kiam oni celas mortigi personon „A“, sed celante al tio mortigas personon „B“, oni kulpas pri murdo de persono „B“. Konfrontite al tiu imputo, la maljunulo kaj lia edzino insistis, ke ili ne konstatis, ke la pafilo estis ŝargita.

La maljunulo diris, ke estis longdaŭra kutimo minaci la edzinon per neŝargita pafilo. Li fakte ne intencis murdi ŝin; tial la mortigo de S-ro Hazardo ŝajnus akcidento. Tio estas, ĉar la pafilo estis nur hazarde ŝargita.

La esploro poste malkovris atestiton, kiu vidis la filon de la maljuna paro ŝarĝantan la pafilon proksimume ses semajnojn antaŭ la morta incidento. Riveligis, ke la maljunulino ĉesigis la financan subtenadon de sia filo kaj ke li, dezirante venĝon, kaj sciante pri la inklino de sia patro uzi la pafilon minace, ŝargis la pafilon atendente, ke la patro mortpafos la patrinon.

La afero nun temas pri la murdo de S-ro Hazardo fare de la filo. Estas fina elstara surprizo. Plua esplorado malkovris, ke la filo, kiu fakte estis Haroldo Hazardo, pli kaj pli senesperigis pro la malsukceso de sia plano okazigi morton de la patrino. Tial, la 23-an de marto li saltis desur la deketaĝa konstruaĵo kaj tuj mortis pro kugletar-fusila pafaro tra la fenestro en la naŭa etaĝo.

Konsiderante, ke li mem ŝargis la pafilon, mia raporto montros la verdikton 'sinmortigo'.

Ĉu demandoj?

Do, dankon pro via atento.“

Letero metita en venton

Zdenek Myslivec, Ĉeĥio
la 26-an de julio 2001 skribite al ĉeĥa radio.

Estimataj!

Mi estas via longjara aŭskultanto, preskaŭ daŭre mi aŭskultas vian elsendon, precipe „Meteor“.

Antaŭ nelonga tempo vi dissendis interparolon kun iu elstara homo de Germanio. Mi devas konfesi, ke mi ne estis tre atentema kaj eble mi ne aŭdis ĉion de komenco, eble la elsendo nomiĝis „Host do domu – *Gasto en domon*“. Ĉe fino de elsendo la germano rakontis sian personan rememoraĝon. Li estis dum proksimiĝinta fino de la dua mondmilito germana soldato en norda parto de Bohemio en iu vilaĝo. Tie li ekkonis virinon, kiu lavis antaŭ domo tolaĵojn. Li petis ŝin pri helpo kaj ŝi helpis al li. Germano deklaris deziron serĉi la virinon kaj lokon, kie la evento okazis.

Mi ekmemoris, ke mia patrino kutime lavis tolaĵojn antaŭ domo, ĉar post la morto de mia patro ni loĝis ĉe geavoj en malgranda ĉambro, kie oni ne povis uzi ujojn por lavi. Tie kun mi kaj panjo loĝis ankoraŭ mia frato naŭ jarojn pli aĝa ol mi.

Dum mia vivo mi kelkfoje aŭdis noton pri germana knabo, kiu iam vizitis nian familion, sed nenion certan. Nur nun, kiam mi demandis mian fraton mi eksciis, ke al nia domo je la 17-an de marto 1945 alskiiis sur mizera neĝo germana soldato, ĝuste, kiam panjo lavis tolaĵojn antaŭ domo. Li petis civilan vestaĵon kaj mia panjo, vidante knabon samaĝan kiel mia frato, ne povis ne helpi. Ŝi vestigis lin en vestaĵon post mia morta paĉjo kaj eble donis al li ian legitimilon. La uniformon panjo kun frato detruis kaj butonojn ili enfosis. Pafilon ŝi ne volis havi hejme, ĝin ŝi donis al fidinda najbaro, ĉar ŝi timis pri knabaj ludoj. Ĉe mia frato restis nur belaj skioj, nordaj HIKORY.

Kaj nun post 56 jaroj mi eksciis detale pri la evento en propra familio, ĉar dum tempo de la evento pro la helpo al dizertinto minacis ekzekuto. Mi estis dekunujara kaj oni diris al mi nenion. Jes, mi devas konfesi, mi povus kaŭzi minacon, ĉar mi povus pri tio rakonti al kamaradoj. Cetere tiu ĉi letero estas tia ekzemplo.

Dum alveno de juna germano mi estis en lernejo kaj la frato en laborejo. Malgraŭ proksima fino de la milito, neniuj povis antaŭdiri, kiel kondutos homoj, kiuj ĝis nun fieris per iu germana praavino kaj aliĝis al germana nacieco. Tamen ĉio pasis bone. La milito finiĝis kaj la evento inter aliaj multaj eventoj estis forgesita. Do, ne estis saĝe pri tio paroli inter niaj homoj, ĉar helpon al germano, eĉ li estis dizertinto, oni ne bone akceptadis, eble eĉ nuntempe. Mia panjo pri tio neniam parolis. Certe ŝi tion ne opiniis grava afero. Sed mi pensas, ke tia konduto ne estis vere ofta, la tempo estis tre komplika.

Somere 1944 mi kun kamaradoj trovis en arbaro kabanaĉon, kie vivis kvar rusaj soldatoj, kiuj eskapis el kaptejo kaj kiujn ni subtenis per manĝo kaj medikamentoj. Tia afero estis tre riska, ĉar en nia lernejo unu klason uzadis „Wermacht“ kaj germanaj soldatoj promenadis en la arbaro. Estas ironie, ke nun eĉ tiu ĉi nia agado – helpo al rusoj – ne povus ankaŭ esti favore akceptata.

Mi kaj ankaŭ mia frato ne sopiras esti publike konataj, sed mi opinias, se tiu eksa germana soldato deziras trovi lokon, kie oni helpis al li, do, ni ebligu tion al li. Mia panjo jam ne vivas dudek unu jaroj. Ŝi neniam rifuzis helpi kaj multaj homoj pri tio ŝate ŝin rememoras. Do, rememoru eĉ tiu eksa soldato.

„Mi petas, ĉu iu povas kontakti lin, ĉu eble iu de vi helpus...?“

Mia unua laborokupo

Origina esperanta rakontado de amiko – SAT-ano kaj mondcivitano Adolfo Veselý.

Kiam mi foriris el Emmaüs-centro, mi serĉis laboron.

Dum mia vagado sur la stratoj de Boulogne-Billancourt mi haltis ĉe tiu fabriko kaj eniris. Iu civilvestita viro rimarkis min kaj rigardis min ekde la piedoj ĝis la kapo kaj poste demandis: „Kion vi serĉas, sinjoro?“

Mi estis surprizita, ke iu, al mizeraspekta vagulo, kia mi tiam estis, diras al mi **sinjoro**. Mi turnis mian kapon malantaŭen, por scii, ĉu iu staras post mi. Vidante neniun, mi hezite respondis: „Mi serĉas laboron.“

Li invitis min en sian oficejon kaj trarigardis miajn paperaĉajn dokumentojn, demandante kie mi loĝas.

„En metroo-vagonaroj, sinjoro,“ mi diris embarasite. Li momente silentis kaj poste diris, ke mi rakontu pri ĉi tio. Do, mi al li esplikis, kial mi estas devigata vivi en tiuj subteraj vagonoj kaŭze de bruligitaj piedoj, kiuj ankoraŭ

nun bezonas la varmon. Kaj ankaŭ mi tie akiras la monon. Sed ne per almozpetado.

„Ĉu vi povas al mi diri, kiel tio eblas?“ li diris mirigite.

Kaj sentante, ke li interesiĝas pri mia sorto, mi kontinuus pluparoli.

„Mi sidas sur benkoj de metroo-stacio apud distribuaj aŭtomatoj, en kiuj estas frandaĵoj. Iuj vojaĝantoj enmetas en ilin la monerojn. Se alveturas ilia trajno, certaj homoj – verŝajne ne parizanoj, ĉar nesciantaj ke baldaŭ alveturos alia – tro rapide tiras la aŭtomatan tirkeston kaj ĝi restas blokita. Ili simple ensaltas vagonaron kaj mia mano prenas el aŭtomatflanka kanaletto forgesitan frankon. Vespere ĉe Savarneo estas per 5 frankoj sufiĉe abunda manĝo kaj ankaŭ mi aĉetas vojaĝbileton por uzi pli poste la lastan vagonaron, kiu restas nokte en iu el stacioj kaj en kiu mi povas surplanke dormi ĝis mateno, post kiam ĉiuj personoj eliros kaj enirejoj estas fermitaj.“

Kiam mi finis mian rakontadon, mi konstatis, ke li estas direktoro kaj mi atendis lian reagon. Post la fortrinko de proponita kafo li diris: „Sinjoro Vesely, mi komprenas vian situacion kaj ekde nun sentu vin ĉe ni kiel hejme. Provizore vi povas tranoktadi en la vestejo, sed mi petas, ke vi atentu, se vi fumus ne kaŭzu incendion. Ni premis la manojn kaj la amika dungiĝo estis finita. Poste li prezentis min al laborkunularo kaj mi ĉiam post la fino de la labortago uzis la duŝon kaj en vestejo sur malplenaj sakoj, sur kiuj estis surskribo *Eburio*, mi kontente dormiĝis. Nian direktoron mi vidadis malofte. Kaj eĉ liajn bonintencajn proponojn mi ne ĉiam akceptis. Iam li venis kaj diris al mi: „Venu kun mi al kakao-muelilo, tie laboras unu alĝeriano kaj mi preferus, ke vi tie laboru per tiu maŝino, vi havos duoble plialtigitan salajron!“

Sed mi tuj rifuzis, dirante al li, ke tiu laboristo laboras diligente kaj zorgas pri siaj infanoj. Tial li bezonas gajni multe pli ol mi, fraŭlo.

En nia kantino estis viraĉo, kiu ĉiumatene preparadis por ni manĝon kaj kakaon, kiun ni ricevadis senpage. Foje okupante per ŝarĝado de kamiono, miaj kunuloj demandis min, ĉu iri matenmanĝi, aŭ prefere ŝarĝigi la varojn. Mi diris, ke ni unue finu la laboron kaj poste matenmanĝos. Sed tiu kantinisto ŝlisis la pordon kaj ne volis nin servi. Neniu el ni iris tion diri al nia direktoro. Mia sola protesto estis simpla: mi demetis mian laborveston kaj duŝis min kaj en pura vestaĵo trairis nian laborejon. Kiam vidis min miaj laborkunuloj, diris al nia grizhara bonkora ĉefo: „Vesely prave foriras kaj vi nenion diras?“

Kaj li respondis: „Kion mi diru al mondĉivitano?“ (Ili ĉiuj konsideris min tiu.) Miaj paŝoj kondukis min en kafejon, kie mi ion manĝis kun la kafo kaj fumante unu aŭ du cigaredojn mi aŭskultis per muzik-aŭtomato la rokenrolan, aŭ jazan muzikon. Kutime de Sidney Bechet aŭ de Louis Armstrong. Ĉefe al mi tre plaĉis aŭskulti la „Rock Around The Clock“ de Bill Haley. Post ĉi tiuj agrablaj ripozoj mi trankvile revenis en laborejon. Pro la stulteco de nia kantinisto nia direktoro iel eksciis pri ĉi tio, kaj faris en nia kantino kontrolon. Li trovis, ke tiu fiulo estas ŝtelisto de kuireja oleo kaj de aliaj varoj kaj maldungis lin.

Iun vesperon mi decidis veturi al Parizo por poste tie dormi en hotellito. Ĝojante mi vagadis en la stratoj kaj la vetero estis milda. Iom laciĝinta mi eksidis sur unu ŝtupon ĉe enirejo de metroo Châtelet. Kiam oni fermis ĝin, mi ne plu planis trovi ian hotelon kaj kuŝiĝis kiel antaŭ kelkaj monatoj sur ŝtuparon kaj pensante, ke tio ne gravas, almenaŭ mi ne elspezos la monon. Post ioma duondormo mi eksentis ke iu kuŝiĝas apud mi. Tial mi laŭ kloŝarda* kutimo turniĝis al tiu venulo mian dorson. (Ĉar ĉefe la dorson estas necese ŝirmi por ne malvarmumi). Iom post iom ĝi enmetis sian manon sub mian mantelon kaj tuŝis mian bruston kaj denove ion serĉis. Cetere tie mi monon ne havis kaj post mallonga momento sur mia vango mi sentis kison. Mi tuj pensis, ke tio estas ia ĉarma virino. Sed fingroj premis mian gorĝon, tamen mi ne lasos strangoli min, mi fulmrapide stariĝis kaj ekdiris: „Ho, kia diablo!“ Mi ne plu memoras, ĉu esperante, ĉu france, aŭ ĉeĥe.

Antaŭ mi staris malbelaĉa viro kun elrulitaj okuloj kaj malfermita buŝo kun fiaj dentoj. Mi tuj preskaŭ el ĉi tio vomiĝis. Kaj anstataŭ miaj planoj por dormi en ia hotellito, mi pro sentita naŭzo en mia stomako fordrinkis mian monon en dumnokte malfermitaj kafejoj. Mi pri tio rakontis al triopo el miaj laborkunuloj. Unu el ili pli poste vidante min preparigi al foriro urben, diris al aliaj: „Vidu, tiu Vesely preparis sin por iri rendevui kun la „Demoiselle du Châtelet“ (Fraŭlino Ŝatle). Tiam ni ĉiuj elkore ridis.

En nia plurnacia kolektivo laboris kvaropo da musulmanoj kaj dum ilia ramadano ili estis tre lacaj, ĉiu foje kiam mi povis, mi helpadis al ili dum laborego. Mi estis plene konvinkita, ke ĉiuj krom tiu ŝtelisto, konsideris min, kiel bonan amikon, eĉ la magazinestro diris, ke mi kondukas kiel Jesuo. Li ankoraŭ eble ne sciis, ke ekzistas iu, kiu nomiĝas H.A.Grouès (abato Pierre). Ĝuste ĉi tiu homo aparteas al tiuj, kiuj malfermis miajn okulojn.

Kiam ni fariĝis malkontentaj kaŭze de niaj salajroj, ni ekkomencis striki, eĉ se la duono el tuta kolektivo ne sekvis nin.

Mi enkuraĝigadis strikantojn dum la tuta semajno kaj post ĝi alvenis decido el nederlanda centro, ke niaj salajroj estos plialtigitaj. Mi ne scias, kion pri mi pensis nia direktoro, vidante min inter strikantoj. Tamen li vidis pli ĝojplenan kaj pli laboreman kolektivon, ol tio estis antaŭe.

Iun tagon pensiuliĝis nia maljuna ĉefo. Anstataŭis lin pli juna, tute nekompetenta, tial mi forlasis ĉi tiun fabrikhejmon, en kiu mi pasis 11 monatojn.

*kloŝardo estas persono, kiu propravole forlasas normalan civilizon, vivas en metrooj kaj sub pontoj, celante absolutan liberecon, diference de vagabondoj kaj senhejmuloj, kiujn elpelis mizero.

„Homo kiel traflua varmigilo“

artikolo de Peter Becher

Dum jarcentoj estis lingvo en formo de libroj kaj gazetoj la plej grava komunikilo. Eltrovo de Johano Gutenberg en la 15-a jarcento farigis progresecon kompare al transkribo en monaĥejoj kaj kortumaj kontoroj. Tia facila depono de ideoj kaj ilia dissendo signifis ne nur plirapideco de komunikado, ĝis tiu tempo nekonata, sed ankaŭ nuligis privilegion de eklezio kaj nobelaro sur kampo de klereco. Sen presita lingvo ne ekzistis kulturo, kiu celas kleran, rajtmaturan homon. Libereco de presado estas unu el la plej gravaj postuloj de civilizacia socio, kaj cenzuro estas unu el la plej efikaj rimedoj al teno de superrego. Tio funkciis ĝis 20-a jarcento, eble ĝis nun, eĉ la cenzuro iel prizorgas konstante pli malpli malmulte da politikajn opiniojn kaj konstante pli kaj pli trairas al etiko (prefere al perforto kaj pornografio).

Presitaj vortoj postulas ne nur kleran leganton, sed ankaŭ koncentrigon, abstraktan imagon kaj mediton. Ili ebligas ripetan legadon, oni povas ilin forporti kaj poste citi. Presitaj vortoj estas baza ŝtono de civitana socio, estas kampo por informoj, opinioj kaj diskutoj. Ili plirapidigas disŝutadon de informoj, sed donas tempan pason kaj ebligas al leganto uzi tempon por reago. Vortojn oni devas prepari, presi kaj distribui. Presitaj vortoj raportas pri eventoj proksimaj eĉ malproksimaj, politikaj kaj socie gravaj, publikaj kaj privataj, informas kaj amuzas, tamen tenas limojn kaj supervidon.

La dudeka jarcento tiun ordon tute ŝanĝis. Dum unua duono de dudeka jarcento transprenis gravan rolon en komunikado radio kaj dum dua jarcento televido. Radio ne bezonas kleran aŭskultanton, kiu regas la skriban lingvon, sufiĉas kompreni gepatran lingvon. Radio uzas pli simplajn frazojn kaj ideoj estas malpli komplika. Aŭskultanto ne povas forporti la vortojn kaj aŭdi denove, li devas kompreni tuj. La tempa paso preskaŭ mankas. Tio, kion iu ie diras, oni povas samtempe aŭskulti malproksime eĉ milojn da kilometroj. Aŭskultanto frontas la vortojn. Informo ne enhavas abstraktajn signojn, vortoj povas soni terurige eĉ alloge. Sonojn oni povas konduki tiel vive, ke la aŭskultanto mem sentas ĝojon, malkontenton, timon. Limoj inter realo kaj fikcio oni povas facile trairi. Fama estas radia elsendo de „Milito de mondoj“, kiun verkis Orson Wells en la jaro 1938. Tiu elsendo kaŭzis ĉe multaj civitanoj de Usono panikon, ĉar ili kredis, ke dum momentoj okazos konkero de eksterteranoj. Pri tio skribis eĉ pragaj ĵurnaloj. Radio estis grava propagandilo de nazistoj. Tiel nomata „popola aŭskultilo“ (Volksempfänger), kiun posedis preskaŭ ĉiu familio, elsendis muzikon kaj amuzaĵojn el publikaj koncertaj salonoj kaj teatroj en privatecon de hejmoj. Tio estis revolucio. Certe multaj homoj ne perceptis, ke samtempe alvenas al homoj politika propagando. Temis pri tute nova formo de politika influo. Nazistoj tre vigle reagis kontraŭ aŭskultado de „malamikaj elsendiloj“. Ili neglektis rajtmaturecon de civitano, sed preferis monopolon de manipulado.

Hodiaŭ ne povas radio kaŭzi inter homoj panikon komparite kun jaro 1938. Homoj kutimiĝis kaj la radio estis premita flanken per televido. Televido ne alportas abstraktajn vortojn kiel ĵurnaloj aŭ parolitajn vortojn kiel radio, sed moviĝantaj bildoj kaj vortojn kiel filmo. La vortoj estas emociitaj aŭ subdesegnitaj per sonoj kaj pro tio estas vortoj kiel portantoj de enhavo forŝovitaj al la dua, apuda loko, post la bildoj. La tempa paso kaj fizika foriro praktike mankas. Tio, kio okazis ĉe sojlo de nia hejmo oni en televidaj raportoj montras same, kiel tio, kio okazis en Afriko aŭ Aŭstralio. Televido alportas en hejmojn tutan mondon.

Ĉe komenco de televida epoko oni elsendis de malfrua posttagmezo ĝis vespero. La programon oni povis akcepti nur de unu ŝtata stacio. Vidantoj havis eblecon programeron elekti kaj anime digesti. Nun oni elsendas 24 horojn tage. Ŝtataj kaj privataj stacioj konkuras pri atento. Vidantoj povas elekti el 40-50 programeroj samtempe. Kiu posedas satelitan antenon povas akcepti programerojn de la tuta mondo. Mankas la tempo por reago al programero kaj pri supervido oni ne povas eĉ pripensi. Vidanto rigardas viglan fluon de bildojn, li ŝanĝas staciojn kaj programeroj kunfluas. Multaj homoj estas englutitaj en tiun buntan mondon kaj pasas tempon antaŭ ekrano dum matenmanĝo, tagmanĝo, vespermanĝo kaj poste dum vico da horoj vespere ĉiutage. Ofte homoj inter si ne parolas, sidas apud si kaj maĉas. Nur malalta elcento de televida programo enhavas raportojn aŭ edukemaĵojn, plimulte oni elsendas amuzaĵojn, reklamojn kaj muzikon, detektivaĵojn, filmojn, diskutejojn kaj serialojn. Superregas usonaj filmoj, almenaŭ en germana televido jes.

Fenomeno de televido totale ŝanĝis kaj englutis bazan aferon. Homoj ne devas batali por libereco de vorto, male ili estas superŝutitaj per supermulto de raportoj kaj elsendoj kaj tute ne kapablas forĵeti malutilaĵojn. Cenzuro hodiaŭ ne funkcias per malpermeso de raportoj, sed per troeco de raportoj. Nur distino de gravaĵo aŭ de malgravaĵo postulas tiom da tempo, ke vidanto ne povas tion fari. Dum iu meditas pri iu programero, se iu tion hazarde faras, oni elsendas dekojn plurajn, kiujn neniu povas percepti. Iama rajtmatura civitano estiĝis traflua varmigilo, kiu devas la raportojn konstante malmemoradi, por ke li povu akceptadi novajn, kiujn tamen devas rapide malmemoradi, ĉar oni elsendas la plej novajn. Ununura raporto perdas valoron. Al ĝi mankas enhavo por memori, ĝi estiĝis nur brulaĵo, per kiu oni hejtas. Nur tiam, kiam iu temo pli longan tempon denove kaj denove ekscitas, iomete restos en memoro, sed nur por destina tempo.

Kiu kapablas nun diri sen meditado, kiaj temoj estis en pensoj de homoj antaŭ du, kvar, ok jaroj? Kion oni scios post kvin jaroj pri pasiaj debatoj kaj pri balotado antaŭ kelkaj monatoj? Laŭ ĉiuj antaŭvidoj – tute nenion.

Tia informiga mondo de samtempo influas homojn pli forte, ol ĉiam antaŭe. Senhalta elsendo per trompa maniero fuŝas malnovajn valoraĵojn, sed ne per malpermeso, ne terurego aŭ manko, sed per troeco, allogaĉo kaj trograseco. De homo oni ne postulas koncentrigon, pripensadon, sed kaŭzas nervozecon kaj

surfacecon. Eĉ politikaj raportoj oni anoncas per amuza maniero, precipe ĉe komercaj stacioj. Valora hierarĥio de seriozaj informoj iom post iom malaperas. Raporto pri gajno en teniso aliras al unua loko, la parlamenta balotado pri programo de sociala helpo nur al la dua loko.

Inklino al banaligo kaj al infantileco rilatas al inklino de skandaligo. Raporteco jam aŭtomate ne celas mezuron de prestiĝo, sed per mezuro de okulfrapo kaj aparteco. Kunveno, kiu okazis antaŭ kelkaj monatoj en Berlino aperis en raportoj nur danke al tio, ke unu partoprenanto havis teruran imagon de „akso de malbono“, kiu direktas de Munkeno tra Vieno ĝis Budapesto. Ĉu iu nun memoras pri kiu oni traktis, aŭ fakte ne traktis? La skandalo estis senzacio, efektiva diskuto estis male seninteresa.

Samtempaj komunikiloj ne nur nekredeble subtenis kaj pliriĉiĝis, sed ankaŭ trosatigis kaj sufokigis. Tute preskaŭ en ĉiu familio estas televidilo, ofte en ĉiu ĉambro po unu. Mi eĉ vidis tiel ekipitan banejon. La influo estas tiel forta, ke neniu politikisto ignorus ĝin. Influo de politikisto jam delonge ne kongruas kun lia politika arto, sed nur kun lia prezento en televido. Oni perceptas lin kiel filmstelon, artiston, aŭtomobilan konkuriston, amuziston... Dum diskutaj elsendoj ili sidas komune. Ĉio estas amuzo, ĉio estas politiko. Kien tio celas?

Aŭtoro estas direktoro de germana „Asocio de Adalberto Stifter“, prizorgata ĉefe kulturajn ĉeĥo-germanajn rilatojn. La prelego estis planata por kunveno en urbo Litoměřice kaj por revuo „Salon“. De germana al ĉeĥa tradukis Jana Zoubková, el ĉeĥa al Esperanto Jindřiška Drahotová.

**Tri artikoloj el la plej ofta internacia gazeto pri la Esperanto-movado
EVENTOJ pk. 87 Budapest H-1675, Hungario redaktoro@eventoj.hu**

Esperanta Enciklopedio

Por movado ĝenerale kaj por instruistoj speciale gravas la nove kreskanta reta enciklopedio **VIKIPEDIO** <http://eo.wikipedia.com>

Tien devus kontribui ĉefe instruistoj kaj utiligi ĝin ankaŭ por instruado kaj movigo de lernantoj. Posedi en la reto esperantlingvan informojon pri ĉiuj imageblaj temoj gravas por utiligo de la internacia lingvo, sekve ankaŭ kiel pruvo pri ĝia utileco. Ekde novembro 2002 aperis pli ol du mil artikoloj, kiujn oni eblas utiligi ankaŭ dum instruado.

En Vikipedion oni povas skribi ne nur pri ILEI kaj aliaj esperantaj organizoj kaj eminentuloj, sed ankaŭ pri ĉiuj landoj, iliaj urboj, historioj, vidindaĵoj, artistoj, sciencistoj, bestoj, plantoj, pri ĉio, pri kio kutime informas enciklopedioj.

Vikipedio jam ekzistas en 26 lingvoj, la plej riĉa estas la angla (pr. 30 mil artikoloj), sed la nia povas ĝin baldaŭ atingi.

ILEI devus speciale prilabori pedagogiajn temojn (mi kontribuis per artikolo pri Komenio), tiel finfine kolekti ankaŭ la pedagogian terminaron (kvankam el enciklopedia, ne terminara vidpunkto), kaj ankaŭ pri aliaj temoj (geografiaj, botanikaj, kulturaj k.s.) estus plej taŭgaj kontribuantoj la instruistoj.

En la hejmapaĝo vi trovos konsilojn „Kiel krei paĝon“ kaj „Kiel redakti paĝon“.

Miroslav Malovec

STARTO organo de ĈEA n-ro 238.

rete: malovec@volny.cz

Esperanto Noblat JR.

Iam en la okdekaj jaroj mi konis homon, kiu nomiĝis „Esperanto“ (antaŭnomo).

Mi estis parkumata mian aŭtomobilon kaj mi perceptis, ke iu taksio haltis proksime al mia veturilo. El ĝi eliris ŝoforo, kiu sin direktis al mi. Estis vintre kaj la loko estis iom malluma. Mi timis, sed la homo tuj trankviligis min dirante, ke li ne volas rabi min. Kaj li tuj demaandis min: „Ĉu vi nomiĝas Esperanto?“ Kaj mi respondis: „Tute ne! Mi estas instruisto de Esperanto! Kial vi demandas tion de mi?“ Kaj li respondis: „Ĉar mi mem nomiĝas Esperanto Noblat Jr. , filo de de Esperanto Noblat.

Mi demandis: „Ĉu vi estas esperantisto?“ kaj la homo respondis: „Ne!“ (Fakte li estis simpla homo kaj tutcerte ne interesiĝis pri lernado de lingvoj.)

„Sed kial vi nomiĝas Esperanto?“

Kaj li aldonis: „Mia avo elektis tiun nomon por mia patro kaj li ŝatis ĝin kaj ankaŭ nomis min Esperanto. Mi decidis alproksimiĝi al vi, ĉar mi vidis sur malantaŭa glaco de via aŭtomobilo tiu gluafiŝon *ESPERANTO – lingvo internacia* kaj mi pensis, ke vi ankaŭ nomiĝas Esperanto.“

Tia estis tago, kiam mi ekkonis homon, kiu fakte nomiĝas Esperanto.

Aliosio Sarotrato

El Brazila Esperantisto decembro 2000

Eventoj n.ro 213

Lingvaj strangaĵoj en internacia medio, kiujn mi spertis inter samlingvanoj.

Pluvegis kaj estis malagrabra veteraĉo, pri kiu ni ĉeĥoj diras, ke falas unuradaj ĉaretoj. Sed franco, kiu staris kun mi sub arkado ne konis tion. Li diris, ke falas hundoj kaj katoj.

Ĉeĥoj diras, ke la poto havas orelojn. Aliaj nacioj pri tio tre miris kaj ridis, kiam tion de mi aŭdis. Ili diris, ke potoj havas tenilojn.

En Pollando dum promeno mi diris: Jen, tilio! Nia nacia arbo, ĉeĥe „lípa“. Polo kun surprizo diris: -lipa- signifas ion tute senvalora en pola lingvo! Ni iris plu kaj ni vidis tabak-vendejeton kun surskriboj: PRASA, ZAPRASANY. Sed mi ne diris, ke en ĉeĥa temas pri malpura porko. Poloj estas ĝentilaj kaj kisas al virinoj manon publike, io ĉe ni tute nekonata, nebla.

En Ruslando mi pensis, ke mi regas sufiĉe bone la rusan, ĉar mi lernis ĝin en lernejo pli ol sep jaroj. Tamen, de amikoj mi eksciis, ke ĉeĥoj ofte ŝanĝas la vortojn „skribi“ kaj „pisi“, uzante mise en rusa lingvo akcenton ĉe vorto „писать“.

Ĉeĥoj transpenis multajn vortojn de germana lingvo, precipe por esprimi sin sakre dum kolero: *Hergot!* (germane: Sinjoro dio!), *Krucifix!* (ger.: Kruco kun kruciumita Kristo!), *Sakra!* (ger.: Svátý!)... Ili nur malfacile trovas konvenan vorton el la ĉeĥa por sakri pli elegante.

J. Drahotová

Ĉapitro el la libro de Ivan Klíma: „Rondo de malamikoj kontraŭ ĉeĥa lingvo“

Yorkshira ministro – pri intelektuala diskuto

En la plej norda angulo de Danlando mi partoprenis interesan, kaj kiel ĉiuj partoprenantoj kredis, sugestan konferencon pri publika informado, pli precize oni povas diri – kontraŭ informado. Partoprenantoj alvenis preskaŭ de ĉiuj partoj de Eŭropo, tamen rilate al loko de traktado ili estis plej parte skandinavo. Eble eĉ pro tio (skandinavo danko al siaj sociale demokrataj registaroj estas al kutimiĝantaj havi „zorgeman“ ŝtaton) oni parolis plej parte pri maniero, kiel la ŝtato devas subteni arton. Ĝenerale ŝajnis regi opinio, ke la ŝtato tion faras malmulte. Dum debato ekprotestis iu liberala svedo. Li demandis, kial ŝtato el

mono de impostpagantoj subtenu artistojn? Kial ekzemple yorkshira ministro pagus pro tio, ke ie en Londono malplikostus biletoj por baletaj aranĝoj?

Liaj vortoj ekvekis malemon. Tuj kelkaj partoprenantoj, inter ili iu brito, volis reagi. Unua oponentulo diris, ke ĉiuj konsideras evidenta, ke la ŝtato subtenas bazan inventadon, sed se temas pri arto, oni komencas paroli pri la mono de impostpagantoj.

La dua atentigis pri tio, ke ŝtato transprenas difinajn respondecojn. Ekzemple, ĉiuj eŭropaj ŝtatoj leĝigis devigan scion de ĉiu civitano legi kaj skribi. Plej parte bazaj lernejoj estas senpagaj, do pagita per mono de impostpagantoj. Eble, la yorkshira ministro havas kvin infanojn kaj ilian edukadon pagas eĉ geedzoj sen infanoj en Britio. Neniu diris, ke ilia imposto estas maljusta.

Liberala svedo cedis, ke en kazo de edukado, li plene konsentas.

Kvin infanoj de yorkshira ministro plaĉis al kunvenantoj. Dum brito vane petis vorton, plua oratoro parolis pri ministra familio. Li supozis, ke eble nek ministro nek lia edzino vizitas baletajn ludojn, sed kio okazos, se unu el filinoj volus fariĝi baletulino? Poste kompreneble ŝi partoprenos ĝuon, ke la baletado estas subtenata kaj ŝia patro partoprenas tiun subtenon. Sed se ŝi ne volus esti baletulino, povas ŝati baleton, aŭ alian arton, impresi ĝin kiel pliriĉiĝo de sia vivo. Kaj precipe tion oni ne devas subtaksi.

Ŝajnis, ke tiu konferenco neniam liberigos yorkshiran ministron pagi kotizon por arto.

Finfine ricevis vorton brita partoprenanto. „Mi volis atentigi,“ li diris, „ke en tuta Yorkshiro jam pli ol dek jaroj estas nenia ministro kaj minejo.“

El la libro „Poĉitaĉe a zdravi – Komputiloj kaj sano“

de MUDr. Karel Nešpor, CSs.

***Ing. Datŝato:** „Enkonduko de komputiloj kaŭzas pli altan produktivecon.“*

***Sinjurino Bakita:** „Ĉe ni viroj ludas iajn ludojn, anstataŭ labori. Kaj poste la komputilo ne funkcias laŭ mia plaĉo. Precipe, se mi bezonas fari ion gravan.“*

***Aŭtoro:** „Vi pravas iel ambaŭ. Pri la influo de komputado rakontas tiu ĉi artikolo.“*

SHAKESPEARE (Ŝekspiro) KAJ KOMPUTILO

Shakespeare havis festotagon kaj iu el liaj admirantoj okaze tiu ĉi tago donacis al li komputilon. Donanto diris ion simila: „Majstro, se vi skribas la teatraĵojn, prenu komputilon kun printilo, por ke vi estu pli rapida.“

Pri tio, kio okazis poste, ekzistas en fakaj grupoj de historiistoj diversaj opinioj. La plimulto de historiistoj konsentas, ke Shakespeare trairis per unua, kutima periodo, kiam li sentis sin „vizaĝe kontraŭ la vizaĝo“ kiel idioto. Helpis al li amikaj konatuloj, ia broŝuro kaj metodo: provo-eraro. Post iu tempo la majstro kapablis komenci per komputilo fari ion sencoplenan. En tiu punkto denove opinioj de fakuloj disiras. Por objektiveco mi konatigos vin kun ĉiuj versioj, sed mi devas konfesi, ke ne ĉiuj estas verŝajnaj.

1.versio: Shakespeare danke al donaco rapidigis labortempon, konklude ni nun havas tian grandegan nombron de liaj verkoj, sonetojn... ktp, kiujn li postlasis. Per ansera plumo li certe ne povis tiel multe verki.

2.versio: rapidigis tempon de laboro. Kiam li alportis al sia eldonisto disketon anstataŭ papera volvaĵo, ŝparis multon da tempo dum korektado. Aliflanke sed multe da tempo englutis komputoraj kursoj, depono de tekstaĵoj kaj relaboro de erare perditaj ĉapitroj, trajtoj de unu sistemo al alia, virusigo kaj forvirusigo de komputilo kaj pluaj agadoj por lia literatura verkado tute ne gravaj. Historiistoj, kiuj samopinias, asertas, ke per ansera plumo li verkus proksimume la saman nombron de verkoj kiel per komputilo. Nur ili ne estus skribitaj tiel bele.

3.versio: Shakespeare malmemoris teatraĵojn. Li okupiĝis per komputoraj ludoj, desegnis bildetojn kaj agis eĉ preskaŭ kiel infano. Kiam lin vizitis teatruloj, por ke li sendu al ili ian teatraĵon, li diris al servisto: „Johny, skribu al ili ion, por ke mi havu trankvilon.“ Servisto, do, prenis anseran plumon kaj sub nomo de sia sinjoro li verkis al teatra direktoro verkon „Hamlet“. El tiu teatraĵo oni povas klare senti kian malserenan, eĉ malĝojan humoron li havis.

Konklude: mi kuraĝas demandi al kara leganto nediskrete: Se vi estus Shakespeare, kiel finiĝus la afero?

***Sinjinorino Bakita:** „Sinjoro inĝeniero, ĉu vi opinias, ke iam komputoroj kapablos cerbumi aŭ eĉ senti?“*

***Ing. Datŝato:** „Ho, iam! Jam nun tio estas realo! Kara sinjinorino, aŭskultu ion pri mistera interna vivo de komputoroj ...“*

Kelkaj anekdotoj

Programisto revenis hejmen kaj kato impetas al li, karesas per korpo liajn pantalonojn kaj lekas al li manon.

Edzino, vidante tion demandas: „Kio okazis al la kato? Kial ĝi lekas vian manon?“

„Stranga demando! Ja la mano havas odoron de muso.“

- o -

Katino vivanta en garbejo havis kvar katidojn. Tie trovis ilin hundo kaj pelis ĉiujn en angulon kaj bojis. Katino kuraĝe stariĝis kaj komencis ankaŭ boji kaj grumblegi al hundo. La hundo ĉesis boji kaj malrapide foriris.

Katino diris al katidoj: „Vidu, kiel utile estas lerni fremdajn lingvojn!“

- o -

En tiu sama vilaĝo vivis du blondulinoj, kiuj komune loĝis kaj mastrumis. Unu lavis sian hararon en banejo kaj vokis duan: „Kion mi faru! Restis al mi bolanta akvo.“

„Bolanta akvo estas iam bezonata. Deponu ĝin en fridujon!“

- o -

Blondulinoj promenis kune apud lago en kiu naĝis multaj fiŝoj. Unu demandis: „Ĉu vi kredas, ke fiŝoj povas paroli?“

La dua respondis: „Ne, ili ne povas paroli. Ili estas mutaj.“

„Kial do, kial ili estas mutaj?“

„Nu, ĉu eble vi povus paroli, se via kapo daŭre estus en la akvo?“

- o -

Ili venis urbon. Tie staris knabeto, kiu korŝire ploris. Blondulinoj haltiĝis kaj demandis lin: „Kial vi ploras, etulo? Ĉu io malbona okazis al vi?“

„Jes, mi perdis moneron,“ respondis knabeto.

„Kiom valoras la monero, kiun vi perdis?“

„Du centojn.“

„Ne ploru pro tio,“ konsolis ili lin, „jen, prenu tiun skatolon kun kelkaj restantaj alumetoj, por la kazo, ke vi ne retrovos vian moneron antaŭ nokto.“

- o -

Proksime de domo de blondulinoj loĝis du najbarinoj – patrinoj de trijaraj filetoj. Ili babilis ĉe barilo: „Vidu, via fileto jam legas ĵurnalon!“

„Ne, li ne legas. Li solvas krucenigmon! Ankaŭ nia hundo estas tre lerta kaj kapabla. Se ĝi iras hejmen, ĝi tuŝas sonorilon ĉe la pordo.“

„Nu, mia hundo uzas propran ŝlosilon.“

- o -

Post minuto revenis hejmen patro. Fileto kriis: „Paĉjo, paĉjo, ni estis en ZOOparko. Tie estis simio tiel granda, kiel vi!“

„Tio ne eblas,“ klarigas la patro, „tiel granda simio, kiel mi, ne ekzistas.“

- o -

Ĉiuj loĝantoj de vilaĝo, nu, preskaŭ ĉiuj, vizitis teatron. Aktoroj brile ludis ŝekspiran teatraĵon „Reĝo Rikardo la Tria“. En la tre streĉa momento la reĝo, kiun oni jam venkigis kaj kiu volas forkuri de la batalo, krias: „Ĉeval, ĉeval! La regnon je ĉevalo!!“

Knabo laŭte krias el galerio: „Ĉu azeno sufiĉas?“

La granda aktoro, kies grandan scenon li detruis, kriis responde: „Jes, vi rajtas veni!“

- o -

Knaboj ricevis grandan hundon. Ĝi estis tre bela besto. Laŭ leĝoj la hundoj devas esti ekstere de domo buŝumitaj. Tial ili iris en specialan butikon por bestartikloj aĉeti buŝumon.

„Jen, sinjoretoj, vi povas elekti inter pluraj specoj de buŝumoj.“

„Ni prenos ĉi tiun,“ diris kanboj kaj tuj pagis.

„Ĉu mi sendu la buŝumon al via adreso,“ demandis gaja, juna vendistino, „aŭ ĉu vi preferas mem porti ĝin?“

- o -

Tiu ĉi vendistino vespere longe ŝminkis kaj vestis sin. Ŝia patrino demandis: „Kien vi volas iri?“

Knabino diris: „En kulturana domo. En najbara vilaĝo okazas „Gaja vespero“.

Patrino severe diris: „Je la deknua horo vi revenos, alie vi vidos!“

„Ni vidos,“ respondis filino.

Jam je la naŭa la filino revenis kaj silente eniris sian ĉambron. Patrino malfermis la pordon a kun demanda mieno ankaŭ silentis.

Post ne tro longa silento filino diris: „Mi mislegis. Ne estis gaja vespero, sed geja.“

- o -

Sekvan tagon vojaĝis patrino al apuda vilaĝo. Ŝi devis trapasi riveron sur boato. Ŝi estis ununura klientino de boatisto. Ekveturante la virino demandis: „Ĉu estos grandaj ondoj?“

„Mi nenion scias pri tioN,“ estis la respondo.

„Ĉu vi ne scipovas gramatikon?“ miris virino.

„Ne!“

„Do, vi perdas duonon de la vivo!“

Boatisto diris nenion. La rivero estis larĝa. Baldaŭ ekblovis vento kaj la boato estis akvoplena.

„Ĉu vi scipovas naĝi?“ demandis boatisto.

„Ne!“

„Do, vi perdos la tutan vivon.“

- o -

Sed ĉio bone finiĝis kaj tiu ĉi virino hejme purigis sian makulitan vestaĵon per benzino. Uzitan benzinon ŝi verŝis en necesejan ujon. Nesciante pri tio, ŝia edzo, kutimanta fumi en tiu diskreta ĉambreto, ĵetis la restaĵeton de cigaredo en ujon. Sekvis eksplodo, dum kiu brulvundis la postaĵo de la malfeliĉulo. Rapide alvokitaj sanitaristoj forportis lin sur blankardo kaj demandis lin, kiel okazis la akcidento. Dum rakontado ili tiel ekridis kaj eĉ malsanulon terenfaligis de blankardo kaj li rompiĝis al si kruron. La nekredebla historio estis poste pritraktata ĉe tribunalo pro gravaj vundoj.

- o -

Do, fine ni venis al malsanulejo.

Kuracisto diras al ĵus transportita alia paciento: „Estas klare, temas pri venenigo.“

„Kaj pri kiu veneno temas?“ demandas senespera paciento.

„Tion ni scios post la dissekco.“